
ПРЕДГОВОР

Антон Павлович Чехов родио се 1860. у Таранрогу, у Јужној Русији у трговачкој породици. Пошто је завршио гимназију, одлази у Москву где студира медицину и стиче диплому лекара. 1880-их већ објављује своје прве збирке приповедака: Мелпоменине бајке, Шарене приче и збирке новела У сумрак и Безазлене приче.

Поред писања, Чехов се предао бавио позивом лекара, као и друштвеним радом.

На своју славу писца гледао је са неверицом и великом скромношћу, имајући дилеме да ли је то што пише вредно. Његов таленат да увесељава људе, његова сатирична визија живота представља велику вредност у историји књижевности.

Живео је у тешко и мрачно доба Александра III и многи његови савременици којима је ускраћена слобода духа недостајала, падали су у меланхолију и друга тешка психичка стања. Чехов се борио против тога својим пером и марљивим радом. Његова драма Галеб доживљава велики успех у свим позориштима где је приказана. Прво извођење Ујка Вање било је у Москви 1899. године. Две године касније изведена је драма Три сестре, где је Олга Книпер играла Машу. Исте године Чехов се жени Олгом Книпер. Међутим, његова болест се погоршава и брачни пар одлази у санаторијум. Његова последња дела Невеста и Вишњик написана су на Јалти 1903. године. Следеће године Чехов је на врхунцу славе, али здравље га све више издаје. Одлази у Немачку где и умире 1904.

Чеховљев живот био је изузетно кратак, али плодоносан. Пошто је сам био лекар, знао је да ће туберкулоза победити, па ипак се није предавао ралећи вредно, стално и несуморно на делима која су остала иза њега.

Чехов одређује вредност човека према његовом односу према раду. Рад је идеал који води у бољу будућност – стваралаштво и племенитост. Ова тема је нарочито присутна у драми Три сестре.

Стваралачки рад је главни духовни садржај Чеховљевих јунака. Млада, постична Ирина, једна од три сестре, види смисао свог живота у преданом раду. Она каже: „Човек мора да се труди, да ради у зноју лица свога и само у томе се састоји смисао и циљ живота, његова срећа и вредности“. Нажалост, њена жеља за стваралачким радом се не остварује. У другом чину она је уморна и разочарана, јер се њене чежње нису оствариле. Друга тема драме Три сестре је лепота која бива уништена. Све три сестре су пуне разумевања, осећајности и жеђи за животом. Али сурова стварност успева да уништи те светле особине у њима. Јунаци у драми сањаре о будућности. Вершинин говори о срећи, али његови снови бивају распршени невољама које живот доноси. Вредност његовог лика умањена је његовим сталним јадиковкама о лажном самоубиству његове жене, о њиховим несрећним девојчицама. Чехов је веома јасно описао жалосну супротност између Вершининих прича и његове стварне борбе за будућност.

Лик Чебутикина саткан је од водвиљских елемената. Он није у стању да спозна себе, живи у свом нереалном свету тако да постаје карикатура.

Андреј Прозоров је још један лик који не остварује своје снове. Постао је секретар општине, уместо професор. Његова изјава да му је жена „неотесано живинче“ сврстава га у водвиљски лик.

Чехов је пасивну жељу три сестре да оду у Москву описао са тужним осмехом. Требало је истински се борити за остварење снова. Москва је у комаду симбол светлости и лепоте. Уједно то је Чеховљева жеља да интегрише интелигенцију са народом.

Драма Ујка Вања даје слику живота у руском селу. Живот је монотон, а јунаци незадовољни. У село долази Серебрјаков, пензионисани професор са својом младом женом и мења ток њиховог живота.

Војнички је у сталном сукобу са Серебрјаковим. Он негодује што се разленио и чини му се као и другим ликовима да је за то крив професор. Војнички размишља

о свом животу и схвата да је много тога пропустио. И његова љубав према Јелени Андрејевној, професоровој жени, узалудна је.

Серебрјаков тешко прихвата старост. Он је цео свој живот посветио науци, а сада тугује за старим данима.

Астров, сеоски лекар, ради свој посао предано, али га сматрају особењаком јер воли шуму и не једе месо. Ту се среће контраст између села и интелигенције. Соња је заљубљена у Астрова, али њена љубав није узвраћена. У монотонији села, Астров представља светлост за младу девојку.

Одлазак професора и његове супруге вратиће ликове драме старим идеалима рада. Њихов живот опет ће бити испуњен радошћу, а несрећа биће далеко.

Овакав крај драме Ујка Вања, говори и о самој личности Чехова, његовој вери у будућност и његовом погледу пуном љубави према новом, племенитом животу.

Јана НИКОЛИЋ

УЈКА ВАЊА

СЦЕНЕ ИЗ СЕОСКОГ ЖИВОТА У ЧЕТИРИ ЧИНА

ЛИЦА

СЕРЕБРЈАКОВ

Александар Владимирович, професор универзитета
у пензији.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА

његова жена; 27 година.

СОФИЈА АЛЕКСАНДРОВНА (СОЊА)

његова кћи из првог брака.

ВОЈНИЦКА

Марија Васиљевна, удовица тајног саветника,
мати прве професорове жене.

ВОЈНИЦКИ

Иван Петрович, њен син.

АСТРОВ

Михаил Љвович, лекар.

ТЕЉЕГИН

Иља Иљич, осиромашени спахија.

МАРИНА

стара дадиља.

РАДНИК

Радња се догађа у кући и на имању Серебрјакова

ПРВИ ЧИН

Парк. Види се део куће са терасом. У алеји, под старом тополом – сто, постављен за чај. Клупе, столице; на једној клупи је гитара. Недалеко од стола – љуљашка. После два сата поподне. Облачно. Марина, болешљива, тешко покретна старица, седи код самовара и плете чарапу. Астров шета поред ње.

МАРИНА (сипа чај у чашу): Пиј, драги мој.

АСТРОВ (нерадо узима чашу): Нешто ми се не пије.

МАРИНА: Можда би вотке попио?

АСТРОВ: Не. Ја не пијем вотку сваки дан. И загушљиво је.

Пауза

Дадо, колико је прошло година откада се познајемо?

МАРИНА (размишљајући): Колико? Чекај да се сетим. Ти си дошао овамо, у овај крај... кад оно беше?... још је била жива Вера Павловна, Соњина мати. Две зиме си нас посећивао за њеног живота... Значи, прошло је једанаест година. (Пошто је размислила.) А можда и више...

АСТРОВ: Јесам ли се отада много променио?

МАРИНА: Веома. Онда си био млад, леп, а сада си остарио. И нема више оне лепоте. И још нешто, – пијеш вотку.

АСТРОВ: Да... За десет година постао сам други човек. А шта је разлог томе? Преморио сам се, Дадо. Од јутра до мрака стално на ногама, никад мира, а ноћу... лежим под јорганом и стрепиш да те не одвуку болеснику. За све ово време откад се познајемо нисам

имао ниједног слободног дана. Како да не остарим? А живот је само по себи досадан, глуп, прљав... Овакав живот сатире. Око тебе... сами особењаци, све сами чудаци; а кад проживиш са њима две-три године, мало помало и сам постајеш неприметно чудак. Неизбежна судбина (*сучући дуге брке*). Гле, колики су ми брци порасли... Глупи брци. Постао сам особењак, Дадо... Оглупавио још нисам, хвала богу, памет ми је у реду, али осећања су ми некако отупела. Ништа не желим, ништа ми не треба, никог не волим... Ето, само тебе волим. (*Љуби је у косу.*) У детињству сам имао дадиљу такву као ти.

МАРИНА: Можда би јео?

АСТРОВ: Не могу. Треће недеље великог поста пошао сам у Малицко због епидемије... Пегавац... По кућама свет лежи све једно преко другог... Прљавштина, смрад, дим, телац на поду заједно са болесницима... И прасад су ту... Прегледао сам цео дан, нисам сео, нисам ништа окусио, а кад сам дошао кући – нема одмора... довели скретничара пруге; наместио сам га на сто да га оперишем, а он... умре под наркозом. И ето, кад није требало пробудила се у мени осећања, почела савест да ме гризе, као да сам га намерно убио... Сео сам, зажмурио, ево овако, и мислим: они који буду живели сто, двеста година после нас и којима ми сада крчимо пут, хоће ли нас по добру поменути? Је ли да нас неће поменути, Дадо?

МАРИНА: Људи неће поменути, али бог ће поменути.

АСТРОВ: Па хвала ти. Добро си казала.

Улази Војници.

ВОЈНИЦКИ (*излази из куће; наспавао се после доручка и изгледа бунован; седа на клупу, намешта кицошку кравату*): Да... Да...

АСТРОВ: Јеси ли се наспавао?

ВОЈНИЦКИ: Јесам... И превише. (*Зева.*) Откада овде бораве професор и његова жена живот се пореметио... Спавам у невреме, за доручак и ручак једем

разна јела, пијем вина... а све је то нездраво! Раније нисам имао ни тренутка слободног времена, радили смо Соња и ја, и то како радили, а сада Соња ради сама, а ја спавам, једем, пијем... Не ваља!

МАРИНА (*врти главом*): И то ми је неки ред! Професор устаје у подне, а самовар ври још од јутра, све њега чека. Кад они нису били овде, увек смо ручавали после дванаест сати, као остали свет, а сада – после шест. Ноћу професор чита и пише, а одједном око два сата... звонце... Шта је сад побогу? Чаја! Сад због њега буди послугу, стављај самовар... Зар је то ред!

АСТРОВ: Хоће ли они још дуго боравити овде?

ВОЈНИЦКИ (*звижди*): Сто година. Професор је одлучио да се овде настани.

МАРИНА: Ево и сад. Самовар је већ два сата на столу, а они отишли у шетњу.

ВОЈНИЦКИ: Ево, иду, иду... Не секирај се.

Чују се гласови; из дубине парка долазе, враћајући се из шетње: Серебрјаков, Јелена Андрејевна, Соња и Тељегин.

СЕРЕБРЈАКОВ: Дивно, дивно... Прекрасан видик.

ТЕЉЕГИН: Изузетан, ваше превасходство.

СОЊА: Тата, ми сутра идемо у шуму. Хоћеш ли и ти?

ВОЈНИЦКИ: Господо, изволите на чај!

СЕРЕБРЈАКОВ: Пријатељи моји, пошаљите ми чај у кабинет, будите тако добри! Данас треба још нешто да завршим.

СОЊА: У шуми ће ти се сигурно свидети...

Јелена Андрејевна, Серебрјаков и Соња одлазе у кућу; Тељегин прилази столу и седа поред Марине.

ВОЈНИЦКИ: Врућина, запара, а наш велики научник у мантилу, у каљачама, с кишобраном и рукавицама.

АСТРОВ: Значи, чува себе.

ВОЈНИЦКИ: А како је она лепа! Како је лепа! У животу нисам видео лепшу жену.

ТЕЉЕГИН: И кад идем пољем, Марина Тимофејевна, и кад шетам по сеновитом парку, и кад гледам овај сто, ја се осећам неизрециво срећан! Време је дивно, птице цвркућу, ми живимо у миру и слози... Шта нам још треба? (*Узимајући од Марине чашу.*) Од свег срца вам захваљујем!

ВОЈНИЦКИ (*сањалачки*): А очи... Заносна жена!

АСТРОВ: Причај ми нешто, Иване Петровичу.

ВОЈНИЦКИ (*апатично*): Шта да ти причам?

АСТРОВ: Има ли шта ново?

ВОЈНИЦКИ: Нема ништа. Све је старо. Ја сам онај исти који сам и био, а можда сам постао гори, јер сам се олењо, ништа не радим и само гунђам као старкеља. Моја стара чавка матап, још увек блебеће о женској еманципацији; једним оком гледа у гроб, а другим тражи у својим мудрим књигама зору новог живота.

АСТРОВ: А професор?

ВОЈНИЦКИ: А професор, као и раније, од јутра до касно ноћу седи у свом кабинету и пише. „Напрежући мозак, намрштена чела, ми оде пишемо, пишемо. Али нигде похвале ни њима ни себи не чујемо!“ Јадни папир! Боље би било да напише своју аутобиографију. Какав је то диван сиже! Професор универзитета у пензији, разумеш, стари педант, учевна укљева... Косто-боља, реума, мигрена, од љубоморе и зависти натекла му јетра... Живи ова укљева на имању своје прве жене, живи принудно, зато што му је цеп плитак за живот у граду. Вечито се жали на своје невоље, мада је уствари необично срећан. (*Нервозно.*) Помисли само каква срећа! Син обичног црквењака, богослов, добио је научна звања и катедру, постао „његово превасходство“, сенаторов зет и тако даље, и тако даље. Уосталом, све то није важно. Али гледај ово. Човек пуних двадесет пет година држи предавања и пише о уметности, а ништа не схвата у уметности. Двадесет пет година прежива туђе мисли о реализму и осталим глупостима; двадесет пет година говори и пише о стварима које су паметним одавно познате, а глупаке не занимају; дакле, двадесет пет година пресипа из шупљег у праз-

но. А истовремено – каква сујета! Какве претензије! Отишао је у пензију, и сада га нико жив не зна, потпуни анонимус. То значи да је двадесет пет година заузимао туђе место. А погледај: корача као полубог!

АСТРОВ: Е, па ти му изгледа завидиш?

ВОЈНИЦКИ: Да, завидим! А какав успех има код жена! Ниједан Дон Жуан није имао такав успех! Његова прва жена, моја сестра, дивно, кротко створење, чиста као ово плаветно небо, племенита, великодушна, жена која је имала више обожавалаца него он студената, волела га тако како једино чисти анђели могу волети створења исто тако чиста и дивна као они сами. Моја мати, његова ташта, и сада га обожава, и сада њој улива поштовање. Његова друга жена, лепотица, паметна... мало пре сте је видели... удала се за њега када је већ био стар, даривала му своју младост, лепоту, слободу, свој чар. Зашто? Због чега?

АСТРОВ: Је ли верна професору?

ВОЈНИЦКИ: Нажалост, јесте.

АСТРОВ: А зашто нажалост?

ВОЈНИЦКИ: Зато што је та верност лажна до краја. У њој је много реторике, али нема логике. Преварити старог мужа, кога не можеш трпети, то је неморално, а настојати да угушиш своју јадну младост и живо осећање, то није неморално.

ТЕЉЕГИН (*плачним гласом*): Вања, не волим кад тако говориш. Заиста... Ко вара жену или мужа, то је непоуздан човек, тај може и отаџбину издати!

ВОЈНИЦКИ (*с гневом*): Заврни славину, Обландо!

ТЕЉЕГИН: Дозволи, Вања. Моја жена је сутрадан после венчања, због моје непривлачности, побегла са вољеним човеком. Али ја и после тога нисам изневерио своју дужност. Ја њу и сада волим и веран сам јој, помажем јој колико могу, имање сам потрошио на васпитање дечице коју је родила са вољеним човеком. Срећу сам изгубио, али ми је остао понос. А она? Младост прошла, лепота по сили природних закона увенула, човек кога је волела... умро... Шта је њој остало?

Улазе Соња и Јелена Андрејевна; мало касније улази Марија Васиљевна с књигом; седа и чита; дају јој чај, она пије не гледајући.

СОЊА (*журећи, дадиљи*): Дадо, тамо су дошли сељаци. Иди, поразговарај са њима, а чај ћу ја сама... (*Налива чај.*)

АСТРОВ (*Јелени Андрејевној*): Па ја сам дошао због вашег мужа. Писали сте ми да је јако болестан, реума и још нешто, а испада да је здрав здравцит.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Синоћ је чантрао, жалио се да га боле ноге, а данас му је добро...

АСТРОВ: А ја сам јурио као луд тридесет врста. Али... ништа, није ми први пут. Зато ћу остати код вас до сутра и бар ћу се наспавати quantum satis.¹

СОЊА: Дивно! Права је реткост да ноћите код нас. Вероватно нисте ручали?

АСТРОВ: Не, нисам.

СОЊА: Баш добро, ручаћете онда код нас. Ми сада ручамо после шест сати. (*Пије.*) Чај се охладио.

ТЕЉЕГИН: У самовару се већ осетно снизила температура.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Не мари, Иване Ивановичу, попићемо и хладан.

ТЕЉЕГИН: Извините, ја нисам Иван Иванович, већ Иља Иљич... Иља Иљич Тељегин или, како ме неки због рохавог лица зову – Обланда. Ја сам у своје време крстио Соњицу и његово превасходство, ваш муж, зна мене врло добро. Ја сада живим код вас, на овом имању... Ако сте изволели приметити, ја сваки дан ручам са вама...

СОЊА: Иља Иљич је наш помоћник, наша десна рука. (*Нежно.*) Дајте, куме, да вам још налијем.

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА: Ах!

СОЊА: Шта је бако?

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА: Заборавила сам да кажем Александру... сасвим сам излапела... данас сам доби-

ла писмо из Харкова од Павла Алексејевича... Послао је своју нову брошуру...

АСТРОВ: Је ли занимљива?

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА: Занимљива, али некако чудна... Оспорава оно што је пре седам година сам тврдио. То је страшно!

ВОЈНИЦКИ: Нема ту ништа страшно. Мамап, пијте чај.

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА: Али ја хоћу да говорим!

ВОЈНИЦКИ: Па ми већ педесет година говоримо, и говоримо, и читамо брошуре. Време је већ да престанемо.

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА: Теби је нешто непријатно да слушаш кад ја говорим. Извини Жан, али ти си се последње године тако изменио да те апсолутно не могу познати... Ти си био човек одређених схватања, светла личност...

ВОЈНИЦКИ: О, да! Ја сам био светла личност, која ником није светлела...

Пауза

Ја био светла личност! То је најзлурадији подсмех! Мени је сада четрдесет седам година. До прошле године и ја сам, као и ви, настојао да замажем себи очи том вашом схоластиком, да не видим прави живот, и мислио сам да правилно поступама. А сад, кад би само знали! Ноћима не спавам од гнева, од беса, што сам тако глупо губио време, када сам могао имати све што ми сада ускраћује моја старост!

СОЊА: Ујка Вања, не буди досадан!

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА (*сину*): Ти као да нешто замераш својим ранијим уверењима... Али нису крива уверења него ти лично. Заборављао си да убеђења сама по себи нису ништа, мртво слово... Требало је радити...

ВОЈНИЦКИ: Радити? Не може свако бити писаћи Региструм мобиле, као ваш хер професор...

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА: Шта ти хоћеш тиме да кажеш?

СОЊА (*преклињући*): Бако! Ујака Вања! Преклињем вас!

ВОЈНИЦКИ: Ћутаћу. Ћутаћу, и извињавам се.

Пауза

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: А данас је лепо време...
Нема врућине...

Пауза

ВОЈНИЦКИ: У овакво време добро је обесити се...

Тељегин штимује гитару. Марина иде око куће и ваби кокоши.

МАРИНА: Пи, пи, пи...

СОЊА: Дадо, зашто су долазили сељаци?

МАРИНА: Због исте ствари, због оне шуме. Пи, пи, пи...

СОЊА: Коју то вабиш?

МАРИНА: Она шарена је отишла с пилићима... Да их врране не однесу... (*Одлази.*)

*Тељегин свира полку, сви слушају ћутке:
улази радник.*

РАДНИК: Је ли ту господин доктор? (*Астрову*)
Михаило Љвовичу, извините, дошла су кола по вас.

АСТРОВ: Одакле?

РАДНИК: Из фабрике.

АСТРОВ (*љутито*): Хвала лепо. Шта да се ради, морам ићи... (*Тражи погледом капу.*) Жао ми је, ђаво да га носи...

СОЊА: Баш је то непријатно, заиста... Дођите из фабрике на ручак.

АСТРОВ: Не могу, биће касно... Како ћу... Куда ћу. (*Раднику.*) Знаш шта пријатељу, донеси ми чашу вотке.

Радник одлази.

Како ћу... куда ћу... (*Нашао је капу.*) У једној драми Островског игра човек великих бркова и малих спо-

собности... То сам ја. То сам ја. Е па, господо, моје поштовање... (*Јелени Андрејевној.*) Ако некад на вратите до мене са Софијом Александровном, биће ми веома драго. Имање ми је мало, свега тридесетак десетина, али ако вас то интересује, имам узоран воћњак и расадник какав нећете наћи на хиљаду врста окол... Одмах до мог имања је државна шума... Шумар је стар, стално болује, тако да уствари све послове водим ја.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Већ су ми казали да ви много волите шуму. Наравно, ви можете много користити, али зар то не смета вашем правом позиву? Јер ви сте лекар.

АСТРОВ: Сам бог зна шта је наш прави позив.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: И је ли занимљиво?

АСТРОВ: Јесте, посао је занимљив.

ВОЈНИЦКИ (*иронично*): Веома!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*Астрову*): Ви сте још млад човек, по изгледу имате... па... тридесет шест, тридесет седам година... и не може бити да је то тако занимљиво као што кажете. Стално шума, па шума. Мислим да је монотono.

СОЊА: А не, то је изузетно занимљиво. Михаил Љвович сваке године сади нове шуме, и већ је награђен бронзаном медаљом и дипломом. Он се залаже да се не уништава стара шума. Ако га слушате, потпуно ћете се сложити са њим. Он каже да шуме красе земљу, уче човека да схвати лепоту и буде у њему узвишена осећања. Шума ублажава оштру климу. У земљама благе климе мање се снаге троши на борбу са природом, и зато је тамо човек питомији и нежнији; тамо су људи лепо, витки, емотивни, говор им је музикалан, покрети грациозни. Код њих цветају наука и уметност, њихова филозофија није песимистичка, односи са женом су пуни суптилности и племенитости...

ВОЈНИЦКИ (*смејући се*): Браво, браво! Све је то лепо, али није убедљиво и зато ми (*Астрову*) пријатељу, дозволи да и даље пећи ложим дрвима, и градим шупе од дрвета.

АСТРОВ: Можеш ложити пећи и тресетом, а шупе зидати од камена. У реду, допуштам да се шума сече из нужде, али зашто да се уништава? Руске шуме праште од секира, милијарде стабала пропада, пустоше се станишта дивљачи и птица, плићају и пресушују реке, заувек нестају дивни пејзажи, и све зато што лењи човек нема памети да се сагне и са земље узме гориво. *(Јелени Андрејевној.)* Зар не, госпођо? Треба бити неразумни варварин па спаљивати у пећи ту лепоту, рушити оно што не можемо створити. Човек је обдарен разумом и стваралачком моћи да би увећавао оно што му је дато, али до сада он није стварао, већ рушио. Шума је све мање и мање, реке просушују, дивљач је нестала, клима се квари и сваким даном земља постаје све сиромашнија и ружнија. *(Војницком)* Ето, ти ме гледаш иронично и све што говорим теби изгледа неозбиљно... можда је то заиста особењаштво, али кад пролазим поред сеоских шума које сам спасио од сече, или када чујем како шумори моја млада шума, коју сам засадио својим рукама, ја схватам да је клима мало и у мојој власти, и ако човек после хиљаду година буде срећан, за то сам мало заслужан и ја. Кад посадим брезу и касније видим како се зелени и њише на ветру, душу ми испуњава понос и ја... *(Кад је угледао радника који му је на послужавнику донео чашу вотке.)* Али... *(испија)* мени је време. Све је то, најзад, вероватно особењаштво. Моје поштовање! *(Иде према кући.)*

СОЊА *(узима га подруку и иде са њим):* А кад ћете нам опет доћи?

АСТРОВ: Не знам...

СОЊА: Опет после месец дана?

Астров и Соња улазе у кућу; Марија Васиљевна и Телџин остају код стола; Јелена Андрејевна и Војницки иду ка тераси.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: А ви сте се, Иване Петровичу, опет немогуће понашали. Шта вам је требало да љутите Марију Васиљевну, да говорите о Регретум

mobile! И јутрос, за доручком, поново сте полемисали са Александром. Како је то ситничаво!

ВОЈНИЦКИ: Па шта ћу, кад га мрзим!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ви немате зашто да мрзите Александра, он је као и сви остали. Није гори од вас.

ВОЈНИЦКИ: Кад би само могли видети своје лице, своје покрете... Како сте лењи да живите! Ах, како сте лењи!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: И лења, и досадно ми је! Сви грде мог мужа, мене сви гледају сажаљиво: несрећница, има старог мужа! То је саосећање према мени, о, како га разумем! Ето, Астров је малопре казао: сви ви неразумно уништавате шуме и ускоро неће ништа остати на земљи. Исто тако лудо уништавате човека, и ускоро, захваљујући вама, на земљи неће остати ни верности, ни чистоте, ни способности за жртвовање. Зашто не можете равнодушно видети жену, ако није ваша? Зато што, доктор је у праву... у свима вама живи демон рушења. Ви не желите ни шуме, ни птице, ни жене, ни један другог...

ВОЈНИЦКИ: Не волим ту филозофију!

Пауза

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Лице овог лекара је уморно, нервозно. Занимљиво лице. Соњи се, очевидно, допада, заљубљена је у њега и ја то схватам. Откада сам ја овде, већ је трипут овамо долазио, али ја сам стидљива и ниједном нисам поразговарала са њим како треба, нисам била љубазна према њему. Он мисли да сам зла. Ми смо, Иване Петровичу, овакви пријатељи вероватно зато што смо досадни, гњаватори! Гњаватори! Не гледајте ме тако, ја то не волим!

ВОЈНИЦКИ: А могу ли вас гледати другачије, када вас волим? Ви сте моја срећа, живот, моја младост! Знаш да су моје шансе на узајамност... никакве, равне нули, али мени ништа не треба, дозволите само да вас гледам, да слушам ваш глас...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Тише, могу вас чути.

Иду према кући.

ВОЈНИЦКИ (*идући за њом*): Дозволите ми да говорим о својој љубави, не терајте ме од себе, па и то ће за мене бити највећа срећа...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ово је мучење...

Обоје улазе у кућу.

Тељегин дира струне и свира полку; Марија Васиљевна нешто записује на маргини брошуре.

Завеса

Трpezарија у кући Серебрјакова. Ноћ. Чује се како у парку лупа ноћни стражар.

Серебрјаков (седи у фотељи код отвореног прозора и дрема) и Јелена Андрејевна (седи поред њега и такође дрема).

СЕРЕБРЈАКОВ (*будећи се*): Ко је ту? Јеси ли ти, Соња?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ја сам.

СЕРЕБРЈАКОВ: Ти, Леночка... Неподношљив бол!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Плед ти је пао на патос. (*Увија му ноге.*) Александре, затворићу прозор.

СЕРЕБРЈАКОВ: Немој, гуши ме... Малопре сам задремао и сањао да ми је лева нога туђа. Пробудио сам се од страшног бола. Не, ово није подагра, пре је реуматизам. Колико је сада сати?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Дванаест и двадесет.

Пауза

СЕРЕБРЈАКОВ: Потражи сутра у библиотеци Батјушкова. Мислим да га имамо.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: А?

СЕРЕБРЈАКОВ: Потражи сутра Батјушкова. Сећам се, имали смо га. Али зашто ми је тако тешко да дишем?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Уморан си. Другу ноћ не спаваш.

СЕРЕБРЈАКОВ: Кажу да је Тургењев од подагре добио ангину пекторис. Бојим се да и ја не добијем. Проклета, одвратна старост. Ђаво да ју носи! Откако сам остарио постао сам одвратан и самом себи. А и свима вама, вероватно је одвратно да ме гледате.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ти говориш о старости таквим тоном, као да смо сви ми криви што си остарио.

СЕРЕБРЈАКОВ: И теби првој сам одвратан.

Јелена Андрејевна се одмиче и седа мало даље.

СЕРЕБРЈАКОВ: Ти си, наравно, у праву. Ја нисам глуп и схватам. Млада си, здрава, лепа жељна живота, а ја сам старац, готово леш. Шта да се ради? Зар ја не схватам? И, наравно, глупо је што сам до сада жив. Али стрпите се, ускоро ћу вас све ослободити. Нећу још дуго вући...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ћути, тако ти бога. Не могу више...

СЕРЕБРЈАКОВ: Испада да су због мене сви изнемогли, досађују се, младост им пропада, а само ја уживам и задовољан сам. Па да, наравно!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ућути! Намучио си ме!

СЕРЕБРЈАКОВ: Ја сам све вас намучио. Наравно.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*кроз сузе*): Ово је неподношљиво! Кажи, шта хоћеш од мене?

СЕРЕБРЈАКОВ: Ништа.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Е па, онда ћути. Молим те.

СЕРЕБРЈАКОВ: Чудна ствар, кад почне да говори Иван Петровић или она стара идиоткиња, Марија Васиљевна, све је у реду, сви слушају; али ако ја кажем само једну реч, одмах сви осете да су несрећни. Чак и мој глас им је одвратан. Па добро, рецимо да сам одвратан, егоист, деспот, али зар ни у старости немам права да будем себичан? Је ли могуће да то нисам заслужио? Је ли могуће, питам вас, да наместо право на мирну старост, на пажњу према себи?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Нико не оспорава твоја права.

Прозор лупа, од ветра.

Почео је ветар, затворићу прозор. (*Затвара.*) Сад ће киша. Нико не оспорава твоја права.

Пауза. Чувар у парку лупа и пева.

СЕРЕБРЈАКОВ: Радити целог живота за науку, навићи на свој кабинет, на слушаоце, на угледне другове... и одједном, без икаква разлога наћи се у овој гробници, гледати овде сваког дана глупаке, слушати празне разговоре... Ја желим да живим, волим успех, волим славу, буку, а овде... као у прогонству. Сваког трена жалити за прошлошћу, бити сведок туђих успеха, страховати од смрти... Не могу! Немам снаге! А поред свега, не опраштају ми ни моју старост!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Причекај, стрпи се још пет-шест година, и ја ћу бити стара.

Улази Соња.

СОЊА: Тата, ти си наредио да пошаљемо по доктора Астрова, а кад је дошао одбио си да га примиш. То је неучтиво. Непотребно смо узнемирили човека...

СЕРЕБРЈАКОВ: Шта ће мени твој Астров? Он се разуме у медицину исто толико, колико и ја у астрономију.

СОЊА: Па нећемо због твоје подагре позивати овамо сав медицински факултет!

СЕРЕБРЈАКОВ: Са тим јуродивим нећу да разговарам.

СОЊА: Како год хоћеш. (*Седа.*) Мени је свеједно.

СЕРЕБРЈАКОВ: Колико је сати?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Скоро један по поноћи.

СЕРЕБРЈАКОВ: Гуши ме... Соња, додај ми капи са стола.

СОЊА: Одмах. (*Додаје му капи.*)

СЕРЕБРЈАКОВ (*нервозно*): Ах, не те! Ништа човек не може замолити!

СОЊА: Молим те, немој да бесниш. Можда се то неком и свиђа, али мене поштеди, молим те! Ја то не волим. А немам ни времена, сутра морам рано устати, идем на косидбу.

Улази Војнички у пењоару и носи свећу.

ВОЈНИЦКИ: Напољу се спрема олуја.

Муња

Ено! Хелен и Соња, идите да спавате, дошао сам да вас одменим.

СЕРЕБРЈАКОВ (*уплашен*): Не, не! Не остављајте ме са њим! Он ће ме удавити причом!

ВОЈНИЦКИ: Али оне треба да се одморе! Већ другу ноћ не спавају.

СЕРЕБРЈАКОВ: Нека иду да спавају, али иди и ти. Хвала. Преклињем те. У име нашег бившег пријатељства, немој да се противиш. Доцније ћемо разговарати.

ВОЈНИЦКИ (*с осмехом*): Бившег нашег пријатељства... Бившег...

СОЊА: Ћути, ујка Вања.

СЕРЕБРЈАКОВ (*жени*): Драга моја, не остављај ме са њим! Он ће ме удавити причањем.

ВОЈНИЦКИ: Ово чак постаје смешно.

Улази Марина са свећом.

СОЊА: Требало би да легнеш, Дадо. Касно је већ.

МАРИНА: Самовар је још на столу. Како да легнем?

СЕРЕБРЈАКОВ: Нико не спава, сви су преморени, само ја уживам.

МАРИНА (*прилази Сребрјакову, нежно*): Шта је, драги? Боли, а? И мене ноге боле, стално боле. (*Поправља му плед*) То је ваша стара болест. Покојна Вера Петровна, Соњина мати, по читаве ноћи није спавала, страховала је... Она је вас много волела...

Пауза

Стари су као деца, хоће да их неко пожали, али старе нико не жали. (*Љуби Сребрјакова у раме*.) Хајде, драги у постељу... Хајде, душо моја... Даћу ти липовог чаја, ножице ћу ти угрејати... Помолићу се богу за тебе...

СЕРЕБРЈАКОВ (*ганут*): Хајдемо, Марина.

МАРИНА: И мене ноге боле јако, стално ме боле! (*Води га заједно са Соњом*.) Вера Петровна се стално мучила, стално плакала... Ти си Соњице, тада била још мала, лудица... Хајде, хајде драги...

Сребрјаков, Соња и Марина одлазе.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Намучила сам се са њим! Једва стојим на ногама.

ВОЈНИЦКИ: Ви са њим, а ја са собом. Ево, већ трећу ноћ не спавам.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Несрећа је у овој кући. Ваша мати мрзи све сем својих брошура и професора; професор је нервозан, мени не верује, вас се боји; Соња се љути на оца, љути се на мене и не говори самном већ две недеље; ви мрзите мог мужа и отворено презирете своју мајку; ја сам нервозна и данас сам бар двадесет пута заплакала. Несрећа је у овој кући.

ВОЈНИЦКИ: Оканимо се филозофије!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ви сте, Иване Петровичу, образован и паметан човек и, мислим, могли бисте схватити да свет не пропада од разбојника, ни од пожара, него од мржње, непријатељства, од свих тих ситних размирица... Ви не треба да гунђате, него да мирите све.

ВОЈНИЦКИ: Прво, помирите ме са самим собом! Драга моја... (*Љуби јој руку*.)

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Пустите ме! (*Отима руку*.) Одлазите!

ВОЈНИЦКИ: Сад ће престати киша и све ће се у природи освежити и одахнути. Само мене олуја неће окрепити. Дању и ноћу дави ме као мора мисао да је мој живот пропао неповратно. Прошлости немам, глупо сам је проћердао на ситнице, а садашњост је страшна својом апсурдношћу. Ево, то вам је мој живот, и моја љубав: куда ћу са њима, шта ћу са њима? Моја љубав пропада узалуд, као сунчев зрак кад упадне у јаму. И ја сам пропадам.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Када ми говорите о својој љубави, ја некако отупим и не знам шта да кажем. Опростите, ништа вам не могу рећи. (*Хоће да прође*.) Лаку ноћ.

ВОЈНИЦКИ (*стаје јој на пут*): И када би само знали како патим од мисли да поред мене, у истој кући, пропада други живот... ваш! Шта ви чекате?

Каква вам проклета филозофија смета? Та схватите, схватите...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*гледа га нетремице*):
Иване Петровичу, ви сте пијани!

ВОЈНИЦКИ: Можда, можда...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Где је доктор?

ВОЈНИЦКИ: Тамо је... Код мене ноћи. Можда, можда... Све може бити.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Јесте ли данас пили?
Чему то?

ВОЈНИЦКИ: Ипак то личи на живот... Не браните ми, Хелен!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Раније никад нисте пили, и никада нисте овако много причали... Идите на спавање! Досадно ми је са вама.

ВОЈНИЦКИ (*љуби јој руку*): Драга моја... дивна!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*љутито*): Оставите ме. То је, најзад, одвратно. (*Излази.*)

ВОЈНИЦКИ (*сам*): Отишла је...

Пауза

Пре десетак година сретао сам је код покојне сестре. Имала је тада седамнаест година, а ја тридесет седам. Зашто се тада нисам заљубио и запросио је? Јер то је било сасвим могуће! И сада би била моја жена... Да... Сада би се пробудили од непогоде; она би се уплашила грмљавине, ја бих је загрлио и шапутао: „Не бој се, ја сам ту“. О, дивне мисли, како је лепо, чак се смешим... али, боже мој, мисли ми се бркају у глави... Зашто сам стар? Зашто ме она не разуме? Њено фразирање, неодлучне поуке, бесмислене, лење мисли о пропасти света... све то дубоко мрзим.

Пауза

О, како сам обманут! Ја сам обожавао тог професора, тог бедног подагрика, вукао сам за њега као во! Ја и Соња смо цедили из овог имања последње сокове; ми смо, као кулаци, продавали уље, грашак, сир, себи откидали од уста да би копејку по копејку скупчили

хиљаде и послали њему. Поносио сам се њиме и његовом науком, живео сам и дисао за њега! Све што је писао или говорио изгледало ми је генијално... Боже, а сада? Ево, пензионисан је и сада се види сав резултат његова живота: после њега неће остати ниједне странице његових дела, он је потпуно непознат, он је... нула! Мехур од сапуна! И ја сам преварен... видим... глупо обманут...

*Улази Астров, у капуту, без прслука и кравате;
поднапит је; за њим Тељегин са гитаром.*

АСТРОВ: Свирај!

ТЕЉЕГИН: Сви спавају, господине!

АСТРОВ: Свирај!

Тељегин тихо свира.

АСТРОВ (*Војницком*): Јеси ли сам? Нема дама? (*Подбочио се, тихо пева*) „Играј кућо, играј пећи, газда нема где ни лећи...“ А мене је пробудила непогода. Лепа кишица! Колико је сати сада?

ВОЈНИЦКИ: А ђаво би знао.

АСТРОВ: Мислим да сам чуо глас Јелене Андрејевне.

ВОЈНИЦКИ: Малопре је била овде.

АСТРОВ: Бујна жена! (*Разгледа бочице на столу*).
Лекови. Каквих све рецепата нема овде! И харковских, и московских, и тулских... Свим градовима је досадио својом подагром. Да ли је болестан или се претвара?

ВОЈНИЦКИ: Болестан је.

Пауза

АСТРОВ: Што си данас тако тужан? Да не жалиш професора?

ВОЈНИЦКИ: Остави ме.

АСТРОВ: А можда си заљубљен у професорку?

ВОЈНИЦКИ: Она ми је пријатељ.

АСТРОВ: Зар већ?

ВОЈНИЦКИ: Шта ти значи то „већ“?

АСТРОВ: Жена може бити пријатељ мушкарцу само овим редом: прво, симпатија, затим љубавница, па тек онда пријатељ.

ВОЈНИЦКИ: Банална филозофија.

АСТРОВ: Шта? Да-а... Треба признати – постајем простак. Видиш да сам и пијан. Обично се овако опијам једном месечно. Кад сам пијан постајем безобзиран, дрзак до крајности. Онда ми је и море до колена! Прихватам најтеже операције и обављам их одлично; стварам веома замашне планове за будућност; тада не изгледам себи као чулак и верујем да доносим човечанству огромну корист... огромну! Тада имам свој филозофски систем и сви ви, браћо, изгледате ми као неке бубе... или микроби. (*Тељегину.*) Обландо, свирај!

ТЕЉЕГИН: Пријатељу, ја бих ти од свег срца угоднио, али схвати... у кући сви спавају!

АСТРОВ: Свирај!

Тељегин тихо свира

АСТРОВ: Требало би нешто попити. Хајдемо, тамо је, мислим, још остало коњака. А кад сване, идемо к мени? Вази? Имам болничара који никад не каже важи, него вази. Страшан је лупеж. Дакле, вази? (*Угледао је Соњу која улази.*) Опростите, ја сам без кравате. (*Брзо одлази. Тељегин за њим.*)

СОЊА: А ти си се, ујка Вања, опет напио са доктором. Спријатељили се сиви соколи. Разумем, он је увек такав, а зашто ти? У твојим годинама то нимало не приличи.

ВОЈНИЦКИ: Године с тим немају везе. Кад нема правог живота, људи живе од илузија. Ипак је боље него ништа.

СОЊА: Сено нам је покошено, а сваки дан пада киша, све трули, а ти се бавиш илузијама. Имање си сасвим занемарио... Ја радим сама, потпуно сам постала... (*Уплашено.*) Ујаче, очи су ти пуне суза!

ВОЈНИЦКИ: Какве сузе? Није то ништа... глупости... Сад си ме погледала као твоја покојна мати.

Драга моја... (*Жељно јој љуби руке и лице.*) Сестра моја... драга сестра моја... Где ли је она сад? Када би знала! Ах, када би она знала!

СОЊА: Шта? Ујко, шта знала?

ВОЈНИЦКИ: Тешко ми је, не ваља ово... Ништа, ништа... Касније ћу... Ништа... Идем ја... (*Одлази.*)

СОЊА (*куца на врата*): Михаило Љвовичу! Не спавате? Изађите на тренутак!

АСТРОВ (*иза врата*): Одмах! (*Мало касније излази; сада је у прслуку и са краватом.*) Шта желите?

СОЊА: Ви пијте, ако вам то није гадно, али преклињем вас, немојте давати ујаку да пије. Њему то шкоди.

АСТРОВ: Добро. Више нећемо пити.

Пауза

Одмах идем кући. Одлучено и потписано. Док упрегну коње, свануће.

СОЊА: Киша пада. Сачекајте до јутра.

АСТРОВ: Нас олуја обилази,хватиће нас само крајичком. Идем ја. И молим вас, не позивајте ме више да лечим вашег оца. Ја му говорим – подагра, а он мени – реума; ја га молим да лежи, а он седи. А данас уопште није хтео да разговара самном.

СОЊА: Размажен је. (*Тражи у бифеу.*) Хоћете ли да презалогите?

АСТРОВ: Добро, дајте.

СОЊА: Ја волим да једем ноћу. Мислим, да у бифеу има нешто. Он је, кажу, у животу имао великог успеха код жена, и даме су га размазиле. Узмите сира.

Обоје стоје поред бифеа и једу.

АСТРОВ: Данас нисам ништа окусио, само сам пио. Ваш отац има тешку нарав (*узима из бифеа флашу.*) Смем ли? (*Испије чашицу.*) Овде нема никог и можемо разговарати отворено. Знате, мени се чини да у вашој кући не бих издржао ни месец дана, угушио би се у овој атмосфери **Ваш** отац, потпуно утонуо у

своју подагру и књиге, ујак Вања са својом меланхолијом, ваша бака, најзад, ваша маћеха...

СОЊА: Шта маћеха?

АСТРОВ: Код човека све мора бити лепо: и лице, и одело, и душа, и мисли. Она је лепа, нема говора, али... она само једе, слава, шета, заноси све нас својом лепотом – и ништа више. Она нема никаквих обавеза, за њу раде други... Зар није тако? А паразитски живот не може бити чист...

Пауза

Уосталом, можда ја исувише строго судим. Незадовољан сам животом, као и ваш ујак Вања, и оба постајемо мрзовољна гунђала.

СОЊА: А зар сте ви незадовољни животом?

АСТРОВ: Живот уопште ја волим, али наш руски живот провинцијални, малограђански... мрзим и презирем свом душом. А што се тиче мога личног живота, у њему верујте, нема апсолутно ништа лепо. Знате, кад у мрклој ноћи идеш кроз шуму, ако у даљини светлуца пламичак онда не осећаш ни умор, ни мрак, ни драчу која те шиба по лицу... Ја радим – ви то знате – као нико у срезу, судбина ме шиба непрестано, понекад ужасно патим, али ја у даљини немам пламичка! За себе више ништа не очекујем, не волим људе... Одавно већ не волим никог.

СОЊА: Никог?

АСТРОВ: Никог. Извесну нежност осећам само према вашој дадиљи... и то је старо пријатељство. Сељаци су веома једнолични, заостали, живе у прљавштину, а са интелигенцијом се тешко сложити. Она ме замара. Сви наши добри познаници плитко мисле, плитко осећају и не виде даље од свог носа... просто-напросто – глупи су. А они паметнији и значајнији... хистерични, упропашћени самоанализом и рефлексивом... Они кукају, мрзе, патолошки клевету, прилазе човеку са неповерењем, гледају га попреко и закључују: „Ово је психопата“, или „Ово је фразер!“ А кад не знају какву етикету да ми прилепе на чело, онда

говоре: „Ово је чудан човек, чудак!“ Ја волим шуму, то је чудно; не једем месо, и то је чудно. Спонтаног, поштеног, слободног односа према природи и људима нема... Нема и нема! *(Хоће да пије.)*

СОЊА *(спречава га)*: Не, молим вас, преклињем вас, немојте више пити.

ВОЈНИЦКИ: А зашто?

СОЊА: То вам тако не приличи! Ви сте отмени, имате тако нежан глас... Чак и више од тога, ви сте бољи од свих које познајем, ви сте дивни. Зашто хоћете да личите на обичне људе, који пију и коцкају се? О, не чините то, преклињем вас. Ви увек говорите да људи не стварају него уништавају оно што им је небо дало. Па зашто, зашто уништавате самог себе? Немојте, немојте, преклињем вас, заклињем вас.

АСТРОВ *(пружа јој руку)*: Нећу више пити.

СОЊА: Дајте ми реч.

АСТРОВ: Часна реч.

СОЊА *(снажно му стеже руку)*: Хвала!

АСТРОВ: Готово! Отрезнио сам се. Видите, сасвим сам трезан и остаћу такав до краја живота. *(Гледа на сат.)* Дакле, да наставимо. Кажем вам: моје време је прошло, закаснио сам... Остарио сам, преморио се од рада, банализовао се, отупела су ми сва осећања и, мислим, више не бих могао заволети човека. Ја никог не волим и... више нећу заволети. Једино ме још узбуђује – лепота. Према њој нисам равнодушан. Мислим да би Јелена Андрејевна, кад би хтела, могла да ми заврти мозак за један дан... Али то није љубав, није емотивна веза... *(Покрива руком очи и стреса се.)*

СОЊА: Шта вам је?

АСТРОВ: Онако... О великом посту умро ми је пацијент под наркозом.

СОЊА: Време је да то заборавите...

Пауза

Реците ми, Михаило Љвовичу... Када бих имала другарицу, или млађу сестру, и кад бисте дознали да вас она... рецимо, воли, како би поступили?

АСТРОВ (*слеже раменима*): Не знам. Вероватно... никако. Наговестио бих да схвати да је не могу заволетити... и да моју главу муче друге мисли... Али, ако идем, већ ми је време. Збогом, драга, јер ми овако нећемо до зоре завршити. (*Рукује се.*) Проћићу кроз салон, ако дозволите, јер се бојим да ме ваш ујак не задржи. (*Излази.*)

СОЊА (*сама*): Он ми није ништа казао... Његова душа и срце још увек су скривени од мене, али зашто се осећам тако срећна? (*Смеје се од среће.*) Казала сам му: ви сте отмени, племенити, имате тако нежан глас... Да то није било неумесно? Његов глас трепери, милује... ево, осећам га у ваздуху. А кад сам му казала за млађу сестру, он ме није схватио... (*Ломећи прсте.*) Ох, како је страшно што сам ружна! Како је то страшно! А знам да сам ружна, знам, знам... Прошле недеље, кад је свет излазио из цркве, чула сам како су говорили о мени и једна жена је казала: „Она је добра, великодушна, али штета што је тако ружна...“ Ружна...

Улази Јелена Андрејевна

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*отвара прозоре*): Прошла је непогода. Како је ваздух диван!

Пауза

Где је доктор?

СОЊА: Отишао је.

Пауза

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Sophie.

СОЊА: Шта је?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Докле ћете се дурити на мене? Ми једна другој нисмо нанели никакво зло. Зашто да будемо непријатељи? Доста је...

СОЊА: И ја сам хтела... (*Грли је.*) Доста је љутње.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Дивно.

Обе су узбуђене.

СОЊА: Је ли тата легао?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Није, седи у салону... Нас две не говоримо недељама, а бог би знао зашто... (*Види да је бифе отворен.*) Шта је ово?

СОЊА: Михаил Љвович је вечерао.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Има и вина... Хајде да се посестримимо.

СОЊА: Хајде!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Из исте чаше... (*Налива.*) Овако је боље. Дакле, за ТИ?

СОЊА: За Ти.

Пију и љубе се.

Ја сам већ одавно желела да се помиримо, али сам се устручавала... (*Плаче.*)

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: А зашто плачеш?

СОЊА: Ништа, ништа... тек онако...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Е, доста, доста... (*Плаче.*) Чудна си, и ја сам заплакала.

Пауза

Ти се на мене љутиш што сам се удала за твог оца, из рачуна... Ако верујеш заклетви, кунем ти се да сам се удала за њега из љубави. Заволела сам га као научника и славног човека. То није била права љубав, него вештачка, али мени се тада чинило да је права. Ја нисам крива. А ти си ме још од наше свадбе непрестано кажњавала својим паметним, сумњичавим очима.

СОЊА: Па, мир и слога. Да заборавимо.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Не треба тако гледати на ствари, то теби не приличи. Треба свима веровати, иначе се не може живети.

Пауза

СОЊА: Реци ми искрено, као пријатељ... Јеси ли срећна?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Нисам.

СОЊА: Знала сам. Још једно питање. Кажи ми отворено, да ли би волела да имаш младог мужа?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Какво си ти још дете. Волела бих, наравно. (*Смеје се.*) Деде, питај још нешто, питај...

СОЊА: Свиђа ли се теби доктор?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Да, веома.

СОЊА (*смеје се*): Ја изгледам глупо, зар не? Ето, он је отишао, а ја стално чујем његов глас и кораке, а кад погледам у мрачни прозор, мени се тамо привиђа његово лице. Дозволи, да све кажем... Само не могу да говорим тако гласно, стидим се. Хајдемо у моју собу, тамо ћемо поразговарати. Изгледам ли ти глупо? Признај... Кажи ми нешто о њему...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: А шта?

СОЊА: Он је паметан... Све уме, све може... Он и лечи и сади шуму!...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Није суштина у шуми, ни у медицини. Драга моја, схвати то је таленат! А знаш ли шта је таленат? Смелост, слободна мисао, широки подухват... Он посади дрвце и већ замишља шта ће бити од тога после хиљаду година, већ назире срећу човечанства. Такви људи су ретки, њих треба волети... Он пије, понекад је груб, али шта мари! Даровит човек у Русији не може бити узоран. Помисли сама... какав је живот тог доктора! Непроходно блато на друмовима, мразеви, мећаве, огромна растојања, груб свет, примитиван, наоколо сиромаштво, болести, а ко ради и бори се из дана у дан у таквим околностима, тешко може до четрдесете године да остане узоран и трезвен... (*Љуби је.*) Желим ти од свег срца, ти заслужијеш срећу... (*Устаје.*) А ја сам досадна, епизодна личност... И у музици, и у кући свог мужа, и у свим љубавима... једном речи, свуда сам била епизодна личност. У ствари, Соња, кад се размисли, ја сам веома, веома несрећна. (*Узбуђена шета позорницом.*) Нема мени среће на овом свету. Нема! Зашто се смејеш?

СОЊА (*смеје се, заклањајући лице рукама*): Ја сам тако срећна... тако срећна!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Хтела бих да свирам... Одсвирала бих сад нешто.

СОЊА: Свирај! (*Грли је.*) Ја не могу да спавам... Свирај!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Одмах. Твој отац не спава. А кад је болестан, нервира га музика. Иди, питај га. Ако му не смета, онда ћу свирати. Иди.

СОЊА: Одмах. (*Одлази.*)

У парку лупа ноћни чувар.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Већ одавно нисам свирала. Свираћу и плакаћу, плакаћу као луда. (*Кроз прозор.*) То ти лупаш, Јефиме?

ЧУВАРЕВ ГЛАС: Ја!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Не лупај, господин је болестан.

ЧУВАРЕВ ГЛАС: Одлазим одмах! (*Звижди.*) Еј, Шарове, Дечко! Шарове!

Пауза

СОЊА (*враћа се*): Не дозвољава.

Завеса

Салон у Сребрјаковљевој кући. Троја врата: десно, лево и у средини. Дан.

Војницки, Соња (седе) и Јелена Андрејевна (шета позорницом и размишља о нечем.)

ВОЈНИЦКИ: Хер професор је изволео изразити жељу да се данас окупимо у овом салону у један сат. *(Гледа на сат.)* Сада је четврт до један. Хоће нешто да објави свету.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Вероватно, неки план.

ВОЈНИЦКИ: Нема он никаквих планова. Пише глупости, гунђа, љубоморан је... и ништа више.

СОЊА *(прекорно)*: Ујаче!

ВОЈНИЦКИ: Добро, добро, извините. *(Показује Јелену Андрејевну.)* Погледајте: хода и клати се од лењости. Врло симпатично! Веома!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ви цео дан гунђате, само гунђате, како вам не досади? *(Тужно.)* Ја умирем од досаде, не знам шта да радим.

СОЊА *(слеже раменима)*: Зар је мало посла? Само кад би хтела...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: На пример?

СОЊА: Води домаћинство, учи децу, лечи. Зар је то мало? Ето, док ти и тата нисте били овде, ујка Вања и ја лично смо ишли на пијацу да продајемо брашно.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: То не удем. И не занима ме. Само у идејним романима уче и лече сељаке, а како ћу ја одједном, без икаквог искуства, поћи да их лечим и учим?

СОЊА: А ја, ето, не разумем како човек да не пође и да их не учи. Стрпи се, навикнућеш и ти. *(Грли је.)* Не чами, драга моја. *(Смејући се.)* Ти се досађујеш, не

можеш да се скрасиш, а досада и нерад су заразни. Погледај, ујка Вања ништа не ради, само иде за тобом, као сенка; ја сам прекинула посао и дотрчала к теби да поразговарам. Оленила сам се, не могу! Доктор Михаило Љвович пре нас је посећивао врло ретко, једном месечно, тешко га је било намолити а сад долази овамо сваки дан, напустио је своју шумицу и медицину. Ти си, вероватно, чаробница.

ВОЈНИЦКИ: Што чамите? *(Живахно.)* Хајде, драга моја, лепото, будите паметни! У вашим жилама тече вилинска крв... па будите онда вила! Дајте себи слободу бар једном у животу, заљубите се до ушију у неког вилењака и скочите главачке у вртлог па да хер професор и сви ми само зинемо од чуда!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА *(љутито)*: Оставите ме на миру! Како је то сурово! *(Хоће да оде.)*

ВОЈНИЦКИ *(не пушта је)*: Добро, добро, радости моја, извините... Извињавам се. *(Љуби јој руку.)* Да се помиримо.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: И анђео би изгубио стрпљење, признајте.

ВОЈНИЦКИ: У знак мира и слоге донећу вам одмах букет ружа; још јутрос спремио сам за вас... Јесење руже... дивне, тужне руже... *(одлази.)*

СОЊА: Јесење руже – дивне, тужне руже...

Обе гледају кроз прозор.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ево већ је септембар. Како ћемо проживети зиму овде!

Пауза.

Где је доктор?

СОЊА: У соби, код ујка Вање. Пише нешто. Волим што је ујка Вања изашао, потребно ми је да разговарам са тобом.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: О чему?

СОЊА: О чему? *(Наслања јој главу на груди.)*

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Е, доста, доста... *(Милује је по коси.)* Престани.

СОЊА: Ја сам ружна.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ти имаш дивну косу.

СОЊА: Није тако! (*Окреће се да би се погледала у огледалу.*) Није тако! Кад је жена ружна, онда јој кажу: „Ви имате дивне очи, имате дивну косу...“ Ја га волим већ шест година, волим га више него своју мати; чујем га сваког тренутка, осећам стисак његове руке; ја гледам врата, очекујем, мени се стално чини да ће он сад, овог тренутка, ући. Ево, ти видиш, ја сваки час долазим теби да причам о њему. Сада је он овде сваки дан, али ме не гледа, не види... Ја ужасно патим! Немам никакве наде, немам! (*Очајна.*) О, боже, дај ми снаге... Целе ноћи сам се молила... Често му прилазим, сама почињем разговор, гледам га у очи... Ја више немам поноса, немам снаге да владам собом... Нисам издржала и јуче сам признала ујка Вањи да га волим... И сва послуга зна да га волим. Сви знају.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: А он?

СОЊА: Не. Он ме не примећује.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*замишљена*): Чудан је он човек... Знаш шта? Дозволи да ја разговарам са њим... Ја ћу опрезно, алузијама...

Пауза

Стварно, докле ћеш бити у неизвесности... Дозволи ми!

Соња потврдно клима главом.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Одлично. Да ли воли или не, то није тешко сазнати. Не брини, драга моја, не узбуђуј се, ја ћу га опрезно испитати, неће ни опазити. Нама треба само да знамо: да или не?

Пауза

Ако не, онда нека не долази овамо. Је ли тако?

Соња потврдно клима главом.

Лакше је када га не виђаш. Нећемо одлагати, испитаћемо га сад одмах... Хтео је да ми покаже неке цртеже... Иди, кажи му да желим да га видим.

СОЊА (*веома узбуђена*): Хоћеш ли ми рећи праву истину?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Па наравно. Ја мислим да истина, каква год била, ипак није страшна као неизвесност. Имај поверења у мене, драга моја.

СОЊА: Да... да... Казаћу му да хоћеш да видиш његове цртеже. (*Полази и застаје код врата.*) А не, неизвесност је боља... Ипак има наде...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Шта кажеш?

СОЊА: Ништа. (*Излази.*)

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*сама*): Нема ништа горе него кад знаш туђу тајну, а помоћи не можеш. (*Размишља.*) Он није заљубљен у њу – то је јасно, али зашто се не би оженио њоме? Ружна је, али за сеоског лекара, у његовим годинама, била би дивна жена. Паметна, тако добра, поштена... Не, то није излаз, није...

Пауза

Разумем ову јадну девојку. Окружена страшном досадом, уместо људи око ње гмижу неке сиве мрље, чују се само баналности, кад знају само да једу, пију, спавају, понакад дође он који не личи на остале, леп, занимљив, привлачан... то је као да усред мрака изгреје јарки месец... Не одолети дражи таквог човека, заборавити се... И ја сам се, изгледа, мало занела. Да, без њега ми је досадно, ево смешим се кад мислим на њега... Овај ујак Вања каже да наводно у мојим жилама тече вилинска крв. „Дајте себи слободу бар једном у животу...“ Ко зна? Можда тако и треба... Одлетети као слободна птица од свих вас, од ваших дремљивих лица, од разговора, заборавити да постојите на свету... Али ја сам плашљива, стидљива... Намучиће ме савест... Ево, он долази овамо сваки дан, ја слутим зашто долази и већ се осећам крива, готова сам да клекнем пред Соњом, да се ПОКАЈЕМ, да плачем...

АСТРОВ (*Улази са картограмом*): Добар дан! (*Рукује се.*) Хтели сте да видите моје слике?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Јуче сте обећали да ћете ми показати своје радове... Јесте ли слободни?

АСТРОВ: О, наравно. (*Развија на столу за картање картограм и причвршћује га копчама.*) Где сте рођени?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*помажући му*): У Петрограду.

АСТРОВ: А шта сте студирали?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Музичку академију.

АСТРОВ: Вама ово, вероватно, неће бити занимљиво.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Зашто? Истина, ја не знам село, али сам много читала.

АСТРОВ: У овој кући ја имам свој сто... У соби Ивана Петровича. Кад се сасвим уморим, да потпуно отупим, онда остављам све па јурим овамо и забављам се овим сликама сат-два... Иван Петрович и Софија Александровна куцкају рачунаљком, а ја седим поред њих за својим столом и кажем, – топло ми је, спокојан сам, и цврчак цврчи. Али то задовољство не пружам себи често, једном месечно... (*Показује картограм.*) Сада погледајте овамо. Слика нашег среза какав је био пре педесет година. Тамна и светла зелена боја означавају шуме; половину целе површине покрива шума. Где је преко зелене боје нанета црвена решетка, тамо је било лосова, дивокоза... Ја овде показујем и флору и фауну. На овом језеру живели су лабудови, гуске, пловке, и како причају стари људи, било је много разних птица, безброј: летеле су као облак. Поред тога сеоца и села видите ту и тамо су растурили засеоци, салаша, раскољнички манастири, воденице... Рогате стоке и коња било је много. Види се по плавој боји. На пример, у овој општини слој плаве боје је густ, ту су биле целе ергеле и свака кућа је имала по три коња.

Пауза

Да погледамо сад ниже. Оно што је било пре двадесет пет година. Сада је већ под шумом само трећина укупне површине. Дивокоза више нема, али лосова има. Зелена и плава боја су већ блеђе. И тако даље, и тако даље. Прелазимо на трећи део: данашња слика

среза. Зелена боја се види понегде, само не компактно него као пеге; нестали су и лосови, и лабудови. и те-реби... Од некадашњих засеока, салаша, манастира и воденица нема ни трага. Уопште, слика показује постепено и несумњиво одумирање коме, очевидно, треба још неких десет-петнаест година да се доврши. Ви ћете рећи да ту делују културни утицај, да је стари живот природно морао уступити место новом. Да, ја бих то схватио да су на месту уништених шума изграђени путеви, железничке пруге, када би ту биле фабрике и школе – да је народ постао здравији, богатији, паметнији, али овде нема ништа слично. У срезу су остале оне исте мочваре, комарци, беспућа, беда, тифус, дифтерија, пожари... овде имамо одумирање услед мучне борбе за опстанак; одумирање које долази од заосталости, од примитивизма, од потпуног одсуства самосвести, када промрзли, гладни, болесни човек, да би се спасио, да би сачувао децу, несвесно, инстинктивно граби све чиме се може утолити глад и огрејати, уништава све не мислећи на сутрашњи дан... Уништено је готово све, а наместо тога није подигнуто ништа. (*Хладно.*) Видим по вашем лицу да вама ово није интересантно.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Па ја се у то тако мало разумем...

АСТРОВ: Ту нема шта да се разуме, просто није занимљиво.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Отворено говорећи, не мислим о томе. Извините: Треба да вас кратко испитам, а ја сам збуњена и не знам како да почнем.

АСТРОВ: Да ме испитате?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Да, да вас испитам, али... доста безазлено. Седимо! (*Седају.*) У питању је млада особа. Говорићемо као поштени људи, као пријатељи, без алузија. Поразговараћемо и заборавићемо о чему смо говорили. Важи?

АСТРОВ: Важи.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ради се о мојој пасторки Соњи. Да ли вам се она свиђа?

АСТРОВ: Да, ја њу поштујем?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Свиђа ли се она вама као жена?

АСТРОВ (*после кратке паузе*): Не.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Још две-три речи и готово. Зар нисте ништа приметили?

АСТРОВ: Ништа.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*Узима га за руку*). Ви је не волите, видим по вашим очима... Она пати... Схватите то... и престаните да долазите овамо.

АСТРОВ (*устаје*): Мени је већ касно за то... А немам ни времена... (*слеже раменима*). Када? (*Збуњен је*.)

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ух, какав непријатан разговор! Тако сам узбуђена и исцрпена као да сам вукла на леђима хиљаду пудова. Е, хвала богу, завршили смо. Заборавимо, као да уопште нисмо разговарали, и... путујте. Ви сте паметан човек, разумећете...

Пауза

Чак сам сва поцрвенела.

АСТРОВ: Да сте ми казали пре месец-два дана, можда бих размислио али сада... (*слеже раменима*). Ако она пати, онда, наравно... Само једно не схватам: зашто вам је требало ово саслушавање? (*Гледа је у очи и прети јој прстом*.) Ви сте лукави!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Шта то значи?

АСТРОВ (*смејући се*): Лукави! Рецимо, Соња пати, то је могуће, али чему ово ваше испитивање? (*Смета јој да одговори; живо*.) Дозволите, не изигравајте чуђење, ви одлично знате зашто сам овде сваки дан. Зашто и због кога долазим, ви то одлично знате. Мила грабљивице, не гледајте ме тако, ја сам стари лисац...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*у недоумици*): Грабљивица? Ништа не разумем.

АСТРОВ: Дивна, лепоруна видро... Вама су потребне жртве! Ево, ја већ цео месец ништа не радим, све сам напустио, жељно вас тражим – и то вам се страшно свиђа, страшно... Па нека! Ја сам побеђен, ви

сте то знали и без саслушавања. (*Скрштених руку и погнуте главе*.) Покоравам се! На, поједите ме!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ви сте полудели!

АСТРОВ (*смеје се кроз зубе*): А ви сте стидљиви...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ја сам боља и суптилнија него што ви мислите! Кунем вам се! (*Хоће да оде*.)

АСТРОВ (*стајући јој на пут*): Ја одлазим данас, нећу долазити овамо, али... (*Узима је за руку, осврће се*.) Где ћемо се састати? Реците брже: где? Неко може ући овамо, реците брже... (*страсно*). Како сте дивни, заносни... Само један пољубац... Само да пољубим вашу мирисну косу...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Кунем вам се...

АСТРОВ (*не да јој да говори*): Зашто се кунете? Не треба се клети. Непотребне су сувишне речи... О, како сте лепи! Какве руке! (*Љуби јој руке*.)

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Али доста, доста већ једном, одлазите... (*Отима руке*.) Ви се заборављате.

АСТРОВ: Кажите, кажите где ћемо се сутра видети? (*Грли је око струка*.) Ти видиш, то је неизбежно, морамо се видети. (*Љуби је; у том тренутку улази Војнички са букетом ружа и застаје на вратима*.)

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*не видећи Војничког*): Поштедите ме... пустите ме. (*Наслања главу Астрову на груди*.) Нећу! (*Хоће да оде*.)

АСТРОВ (*држећи је обнимљену око струка*): Дођи сутра у шумарску кућу... око два сата... Важи? Важи? Хоћеш ли доћи?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*кад је угледала Војничког*): Пустите ме! (*Веома збуњена одлази прозору*.) То је страшно!

ВОЈНИЦКИ (*Ставља букет на столицу. Узбуђен брише лице и врат марамицом*): Ништа, ништа... Па да... Ништа не мари...

АСТРОВ (*изазовно*): Данас је, многопоштовани Иване Петровичу, лепо време. Ујутру је било облачно, као да ће киша, а сад греје сунце. Искрено говорећи, наступила је дивна јесен... и озими усеви су доста добри. (*Савија картограм у свитак*.) Само једно не ваља – дани су кратки... (*Одлази*.)

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*брзо прилази Војницком*): Ви ћете се потрудити, употребите сав свој утицај да ја и муж још данас отпутујемо одавде! Чујете ли? Још данас!

ВОЈНИЦКИ (*бришући лице*): А? Па да... добро... Ја сам Хелен, све видео, све...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*нервозно*): Чујете ли? Ја морам да отпутујем још данас!

Улазе: Серебрјаков, Тељегин и Марина

ТЕЉЕГИН: Мени, ваша екселенцијо, никако није добро. Ево већ два дана куњам. Глава ме нешто боли...

СЕРЕБРЈАКОВ: А где су остали? Не волим ову кућу. Ко неки лавиринт. Двадесет шест великих соба, сви се размиле и никада никог не можеш наћи. (*Звони.*) Позовите Марију Васиљевну и Јелену Андрејевну да дођу овамо.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ја сам ту.

СЕРЕБРЈАКОВ: Господо, изволите седите.

СОЊА (*прилази Јелени Андрејевној, нестрпљиво*): Шта је казао?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Касније.

СОЊА: Ти дрхтиш? Узбуђена си? (*Загледа њено лице испитивачки.*) Разумем... Казао је да више неће долазити овамо... Је ли тако?

Пауза

Реци, је ли тако?

Јелена Андрејевна потврдно климне главом.

СЕРЕБРЈАКОВ (*Тељегину*): Са болешћу се још некако могу мирити, али оно што не могу да поднесем... то је сеоски начин живота. Осећам се као да сам са земље пао на неку другу планету. Седите, господо, молим вас. Соња!

Соња га не чује, стоји тужна, оборене главе.

Пауза

Не чује. (*Марини.*) Седи и ти, дадиљо.

Дадиља седа и плете чарапу.

Изволите господо. А сада, што се каже, отворите уши. (*Смеје се.*)

ВОЈНИЦКИ (*узбуђен*): Ја, можда нисам потребан? Могу ли ићи?

СЕРЕБРЈАКОВ: Не, ти си овде најпотребнији.

ВОЈНИЦКИ: Шта ви хоћете од мене?

СЕРЕБРЈАКОВ: Ви... Зашто се љутиш?

Пауза

Ако сам нешто скривио, опрости, молим те.

ВОЈНИЦКИ: Остави тај тон. Пређимо на ствар... Шта си хтео?

Улази Марија Васиљевна.

СЕРЕБРЈАКОВ: Ево и тамап. Господо, почињем.

Пауза

Позвао сам вас, господо, да вам саопштим да нам долази ревизор. Уосталом, шалу настрану. Ствар је озбиљна. Позвао сам вас, господо, да вас замолим за помоћ и савет, и знајући да сте увек љубазни, верујем да ћу их добити. Ја сам научник, човек од књиге, и увек сам био далеко од практичног живота. Без савета искусних људи не могу се снаћи и зато молим тебе, Иване Петровичу, и вас Иља Иљичу, вас тамап... Ради се о овом: тапет omnes упа пох, то јест, сви смо ми у божјој руци. Ја сам стар, болестан, и зато сматрам правовременим да средим своје имовинске односе уколико се тичу моје породице. Мој живот је већ прошао, о себи не мислим, али имам младу жену и кћи девојку.

Пауза

Мени је немогуће да и даље живим на селу. Ми нисмо створени за село. А живети у граду од прихода које

добијамо са овог имања... није могуће. Ако, рецимо, продамо шуму, то би била ванредна мера којом се не можемо користити сваке године. Треба наћи такве мере које би нам гарантовале сталну, углавном одређену суму прихода. Ја сам једну такву меру испланирао и имам част да је предложим за разматрање. Не улазећи у детаље, изложићу је у главним цртама. Наше имање не даје више од два посто, просечно. Предлажем да га продамо. Ако добијени новац заменимо папирима од вредности, добијаћемо четири до пет одсто и, мислим, имаћемо неколико хиљада вишка, који ће нам омогућити да купимо омању вилу у Финској.

ВОЈНИЦКИ: Стани... Изгледа да ме уши варају. Понови шта си казао.

СЕРЕБРЈАКОВ: Да заменимо новац за папире од вредности, а за остатак да купимо вилу у Финској.

ВОЈНИЦКИ: Не, није Финска... Нешто друго си казао.

СЕРЕБРЈАКОВ: Предлажем да продамо имање.

ВОЈНИЦКИ: То, управо то. Ти ћеш да продаш имање, одлично, дивна идеја... А куда ћу ја са старом мајком и Соњом?

СЕРЕБРЈАКОВ: Све ћемо благовремено размотрити. Не можемо све одмах.

ВОЈНИЦКИ: Чекај. Очевидно ја досад нисам имао ни трунке здравог разума. Досад сам био глуп и мислио да ово имање припада Соњи. Мој покојни отац купио је ово имање за мираз мојој сестри. Све досад сам био наиван, нисам тумачио законе као Турци и сматрао сам да је после сестрине смрти Соња наследила имање.

СЕРЕБРЈАКОВ: Па наравно, имање припада Соњи. Ко то пориче? Без Соњиног пристанка ја га нећу продавати. Поред тога, ја предлажем да ово урадимо за Соњино добро.

ВОЈНИЦКИ: То је несхватљиво! Или сам ја полудео, или... или...

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА: Жан, не препири се са Александром. Веруј, он зна боље од нас шта је добро, а шта лоше.

ВОЈНИЦКИ: А не... дајте ми воде. *(Пије воду.)* Причајте што хоћете, што год хоћете!

СЕРЕБРЈАКОВ: Не схватам зашто се ти нервираш. Ја не тврдим да је мој план идеалан. Ако сви оцене да је лош, ја онда нећу инсистирати.

Пауза

ТЕЉЕГИН *(збуњен)*: Ја, ваша екселенцијо, не само дубоко поштујем науку, већ гајим према њој и родбинска осећања. Шурак мог брата, Григорија Иљича, можда га знате, Константин Трофимович Лакедемонов, био је магистар...

ВОЈНИЦКИ: Престани, Обландо, говоримо о важној ствари... Причекај, касније ћеш... *(Серебрјакову.)* Ево, питај њега. Ово имање је купљено од његовог ујака.

СЕРЕБРЈАКОВ: Ах, што да га питам? Чему то?

ВОЈНИЦКИ: Ово имање је купљено у оно време за деведесет пет хиљада. Отац је уплатио само седамдесет, а остао дужан двадесет пет хиљада. Слушајте сад... Имање не би било купљено да се ја нисам одрекао наследства у корист сестре, коју сам много волео. И не само то, ја сам десет година теглио као коњ и отплатио цео дуг...

СЕРЕБРЈАКОВ: Жалим што сам почео овај разговор.

ВОЈНИЦКИ: Имање није задужено, сређено је само захваљујући мојим личним напорима. И ево, кад сам остарио, одавде хоће да ме избаце напоље.

СЕРЕБРЈАКОВ: Ја не разумем за шта се ти залажеш!

ВОЈНИЦКИ: Двадесет пет година водио сам ово имање, радио, теби слао новац, као најсавеснији економ, а за све то време ниједном ми ниси захвалио. За све то време... и у младости и сада... добијао сам од тебе плату од пет стотина рубаља годишње – мизерну

суму!... и никада се ниси сетио да ми повећаш плату, макар за рубљу!

СЕРЕБРЈАКОВ: Иване Петровичу, откуд сам ја знао? Ја нисам практичан човек и ништа се у то не разумем. Могао си сам повећати колико си хтео.

ВОЈНИЦКИ: Значи, зашто нисам крао? Зашто ме сви не презирете што нисам крао? То би било праведно и сада не бих био просјак!

МАРИЈА ВАСИЉЕНА (*строго*): Жан!

ТЕЉЕГИН (*узбуђено*): Вања, пријатељу, немој тако, немој... ја сав дрхтим... Зашто да кваримо добре односе? (*Љуби га*) Немој.

ВОЈНИЦКИ: Двадесет пет година ја сам са својом мајком седео у четири зида, као кртица... Све наше мисли и осећања били су упућени теби. Дању смо разговарали о теби, о твојим радовима, поносили се тобом, са поштовањем изговарали твоје име; ноћи смо проводили читајући часописе и књиге, које сада дубоко презирем!

ТЕЉЕГИН: Немој Вања, немој... Не могу...

СЕРЕБРЈАКОВ (*љутито*): Не схватам шта ти хоћеш?

ВОЈНИЦКИ: Ти си за нас био више биће, твоје чланке смо знали напамет... Али сад сам прогледао! Ја све видим! Ти пишеш о уметности, а ништа не схваташ у уметности! Сви твоји радови, које сам волео, не вреде пребијене паре! Ти си нас обмањивао!

СЕРЕБРЈАКОВ: Господо! Умирите га, најзад! Ја одлазим!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Иване Петровичу, захтевам да ућутите! Чујете ли?

ВОЈНИЦКИ: Нећу да ћутим! (*Стајући на пут Серебрјакову*.) Стани, нисам завршио! Ти си ми упропастио живот! Ја нисам живео! Нисам живео! Твојом кривицом сам упропастио, уништио најбоље године живота! Ти си мој крвни непријатељ!

ТЕЉЕГИН: Ја не могу... не могу... Идем... (*Одлази веома узбуђен*.)

СЕРЕБРЈАКОВ: Шта ти хоћеш од мене? И откуда теби право да самном разговараш таквим тоном?

Ништаријо! Ако је имање твоје, узми га, мени оно не треба!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ја одлазим овог тренутка из овог пакла! (*Виче*.) Не могу више да издржим!

ВОЈНИЦКИ: Живот ми је уништен! Ја сам даровит, паметан, одважан... Да сам нормално живео, могао сам постати Шопенхауер, Достојевски... Говорим којешта! Ја лудим!... Мајко, ја сам очајан! Мајко!

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА (*строго*): Слушај Александра!

СОЊА (*клекне пред дадиљом и припија се уз њу*): Дадо! Дадице!

ВОЈНИЦКИ: Мајко! Шта да радим? Немојте, не говорите. Сам знам шта треба да радим! (*Серебрјакову*.) Запамтићеш ти мене! (*Излази на средња врата*.)

Марија Васиљевна иде за њим.

СЕРЕБРЈАКОВ: Господо, шта је ово најзад? Удаљите овог лудака! Ја не могу живети са њим под истим кровом! Живи овде (*показује на средња врата*) скоро поред мене... Нека се пресели у село, или у дворишну зграду, иначе ћу се иселити одавде; јер не могу остати са њим у истој кући...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*мужу*): Ми још данас одлазимо одавде! Треба се одмах спаковати...

СЕРЕБРЈАКОВ: Ништарија!

СОЊА (*кличећи, окреће се оцу; нервозно, кроз плач*): Треба бити милостив, тата! Ја и ујка Вања смо тако несрећни! (*Савлаћујући очајање*.) Треба бити милостив! Сети се, кад си био млађи, ујка Вања и бака су ноћу преводили књиге за тебе, преписивали твоје рукописе... ноћима, ноћима! Ја и ујка Вања радили смо без одмора, стрепели смо да не потрошимо копејку на себе и све смо слали теби... Нисмо јели хлеб бадава! Ја не говорим како треба, не говорим како треба, али ти нас мораш разумети, тата. Треба бити милостив!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*узбуђена, мужу*): Александре, за име бога, поразговарај са њим... Преклињем те.

СЕРЕБРЈАКОВ: Добро, разговараћу са њим... Ја њега низашта не кривим, не љутим се, али, признајте, његово понашање је у најмању руку чудно. У реду, идем к њему. *(Излази на средња врата.)*

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Буди тактичнији са њим, умири га... *(Одлази за њим.)*

СОЊА *(привијајући се уз дадиљу)*: Дадо! Дадице!

МАРИНА: Ништа, ништа чедо. Гусани ће гакати и престаће. Мало ће гакати и престати...

СОЊА: Дадице!

МАРИНА *(милује Соњу по глави)*: Дрхтиш као на мразу! Де, де, сиротице моја... *(Гледа на средња врата, љути.)* Гле, како су загакали гусани, враг их однео!

За позорницом – пуцањ; чује се врисак Јелене Андрејевне; Соња је задрхтала.

МАРИНА: Ух, ђаво их...

СЕРЕБРЈАКОВ *(утрчи посрћући од страха)*: Задржите га! Задржите! Он је полудео!

Јелена Андрејевна и Војнички хрвају се на вратима.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА *(настојећи да му отме револвер)*: Дајте! Дајте, кад вам кажем!

ВОЈНИЦКИ: Пустите, Хелен! Пустите ме! *(Кад се отео, утрчи и погледом тражи Серебрјакова.)* Где је? Ха, ево га! *(Пуца у њега.)* Бум!... Нисам погодно? Опет сам промашио? *(Љути.)* Ах, дођавола, дођавола... *(тресне револвером о патос и клонуо седа на столицу.)* Серебрјаков је избезумљен; Јелена Андрејевна се наслонила на зид; њој је зло.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Водите ме одавде: Водите ме, убијте ме, али... ја не могу остати овде, не могу!

ВОЈНИЦКИ *(очајан)*: Ох, шта ја радим! Шта ја радим!

СОЊА *(тихо)*: Дадице! Дадице!

Завеса.

Соба Ивана Петровича; то му је и спаваћа соба и рачуноводство имања. Код прозора велики сто са књигама прихода и расхода и разним документима, пулт за писање, ормари и вага. Мањи сто за Астрова; на том столу прибор за цртање, боје; поред њих корице за папир. Кавез са чворком. На зиду карта Африке, која очевидно овде ником не треба. Огромни диван тапациран мушемом. С леве стране – врата ка осталим собама; с десне – врата која воде у трем; пред вратима с десне стране брисач за ноге, да сељаци не би прљали патос. Јесење вече. Тишина.

Тељегин и Марина седе једно према другом и мотају вуну за чарапе.

ТЕЉЕГИН: Брже, Марина Тимофејевна, сад ће нас звати да се поздравимо. Већ су наредили да дођу кола.

МАРИНА *(труди се да мота брже)*: Остало је још мало.

ТЕЉЕГИН: Одлазе у Харков. Тамо ће живети.

МАРИНА: И боље је.

ТЕЉЕГИН: Уплашили су се... Јелена Андрејевна каже: „ни тренутак нећу остати овде... идемо, идемо... Живећемо неко време у Харкову, видећемо како је тамо, а онда ћемо послати по ствари...“ Путују без пртљага. Значи, није им суђено да живе овде, Марина Тимофејевна. Није им суђено... Фатална судбина...

МАРИНА: И боље је. Мало пре су дигли буку, пуцали... брука једна!

ТЕЉЕГИН: Заиста, предмет достојан кичице Ајвазовског.

МАРИНА: Да их очи мају, да ме не виде.

Пауза

Живећемо опет као пре, по старом. Ујутру, пре осам сати – чај, ручак иза подне, увече... да седнемо за вечеру; све по реду, као остали свет... као хришћани. *(Уздише.)* Одавно ја, грешна, нисам јела резанце.

ТЕЉЕГИН: Да, одавно нисмо имали резанце.

Пауза

Одавно... Јутрос Марина Тимофејевна, идем кроз село, а бакалин виче замном: „Еј, ти готоване!“ Било ми је тако тешко!

МАРИНА: А ти, драги, не обраћај пажњу. Сви смо ми код бога готовани. Ни ти, ни Соња, ни Иван Петрович... нико не седи без посла, сви радимо! Сви... Где је Соња?

ТЕЉЕГИН: У парку. С доктором је, траже Ивана Петровича. Боје се да не изврши самоубиство.

МАРИНА: А где му је пиштољ?

ТЕЉЕГИН *(шапагом)*: Ја сам га сакрио у подруму.

МАРИНА *(са подсмехом)*: Није лоше!

Из дворишта улазе Војници и Астров.

ВОЈНИЦКИ: Пусти ме. *(Марини и Тељегину)*: Идите одавде, оставите ме самог бар тренутак! Не подносим тугоре.

ТЕЉЕГИН: Одмах, Вања. *(Излази на прстима.)*

МАРИНА: Гусане, га-га-га! *(Скупља вуну и одлази.)*

ВОЈНИЦКИ: Окани ме се!

АСТРОВ: Са највећим задовољством, већ одавно треба да идем одавде, али понављам, нећу отићи док ми не вратиш оно што си узео од мене.

ВОЈНИЦКИ: Ја теби нисам ништа узео.

АСТРОВ: озбиљно ти кажем, не задржавај ме. Већ одавно је време да кренем.

ВОЈНИЦКИ: Ништа ја теби нисам узео.

Обојица седају.

АСТРОВ: Је ли? У реду, причекаћу још мало, а онда, извини, мораћу применити силу. Везаћемо те и претрести. Ово говорим сасвим озбиљно.

ВОЈНИЦКИ: Како хоћеш.

Пауза

Испасти таква будала: пуцати два пута и ниједном не погодити! То никада нећу опростити себи!

АСТРОВ: Кад си већ желео да пуцаш, требало је опалити себи у чело.

ВОЈНИЦКИ *(слежући раменима)*: Чудно. Покушао сам да убијем човека, а не хапсе ме, не предају суду. Значи, сматрају ме лудаком. *(Пакостан смех.)* Луд сам ја, а нису луди они што под маском професора, научника-мага, крију своју недаровитост, тупост, вапијућу бездушност. Нису луде жене које се удају за старце, а затим их јавно варају. Ја сам видео, видео сам како си је грлио!

АСТРОВ: Да, господине, грлио сам је, а теби ово. *(Показује му нос.)*

ВОЈНИЦКИ *(гледајући у врата)*: Не, луда је земља која вас држи!

АСТРОВ: Е, то је глупо!

ВОЈНИЦКИ: Па шта? Ја сам луд, неурачунљив. Имам право да говорим глупости.

АСТРОВ: Стари трик. Ниси ти лудак, већ просто – чудак. Комедијаш. Пре сам и ја сваког чудака сматрао болесним, ненормалним, а сада мислим да је човеково нормално стање – бити чудак. Ти си сасвим нормалан.

ВОЈНИЦКИ *(покрива лице рукама)*: Стидим се! Кад би само знао како се стидим! Ово горко осећање стида не може се упоредити ни са каквим болом... *(Тужно.)* Неподношљиво! *(Сагиње се над столом.)* Шта да радим? Шта да радим?

АСТРОВ: Ништа.

ВОЈНИЦКИ: Дај ми нешто! О, господе боже... Мени је четрдесет седам година; ако будем живео, рецимо, до шездесете, остаје ми још тринаест година. Шта ћу радити, чиме ћу их испунити? О, схваташ ли...

(грчевито стеже Астрову руку): схваташ ли, када би се могао остатак живота проживети некако другачије. Пробудити се ведро, мирног јутра и осетити да почињеш живот изнова, да је цела прошлост заборављена, распршила се као дим. *(Плаче.)* Почети нови живот... Саветуј ми, како да почнем... од чега да почнем?

АСТРОВ *(нервозно):* Иди дођавола! Какав сад нови живот! Ја и ти смо у безнадном положају.

ВОЈНИЦКИ: Зар?

АСТРОВ: Убеђен сам у то.

ВОЈНИЦКИ: Дај ми нешто... *(Показује на груди.)* Овде ме пече.

АСТРОВ *(љут, виче):* Прекини! *(Кад се смирио.)* Они који буду живели сто, двеста година после нас и који ће нас презирати што смо проживели своје животе тако глупо и тако неукусно... можда ће наћи начина да буду срећни... а ми, ти и ја, имамо само једну наду. Наду да ћемо, када будемо почивали у гробовима, имати визије, можда чак и пријатне. *(Уздане.)* Да, брате. У целом срезу била су само два поштена, интелигентна човека: ја и ти. Али за неких десет година банални живот, подли живот прогутао нас је; својим трулим гасовима отровао нам је крв, и постали смо исто такви простаци као и сви остали. *(Живахно.)* Али немој да ме заговараш! Врати оно што си узео.

ВОЈНИЦКИ: Ја теби нисам ништа узео.

АСТРОВ: Узео си из моје лекарске торбе флашицу морфијума.

Пауза.

Слушај, ако по сваку цену хоћеш да се убијеш, онда иди у шуму и убиј се револвером. А морфијум ми врати, јер ће после почети приче и нагађања, мислиће да сам ти ја дао... Мени је доста и то што ћу морати да вршим обдукцију... Мислиш да је то занимљиво?

Улази Соња.

ВОЈНИЦКИ: Остави ме на миру.

АСТРОВ *(Соњи):* Софија Александровна, ваш ујак је украо из моје лекарске торбе флашицу морфијума и неће да је врати. Реците му да је то... глупо, на крају крајева. А ја немам времена. Време је да идем.

СОЊА: Ујка Вања, јеси ли узео морфијум?

Пауза.

АСТРОВ: Узео је. Убеђен сам у то.

СОЊА: Врати. Зашто нас плашиш? *(Нежно.)* Врати, ујка, Вања! Можда ја нисам мање несрећна од тебе, па ипак не падам у очајање. Трпим и трпећу док се мој живот природно не заврши... Трпи и ти.

Пауза.

Врати! *(Љуби му руке.)* Драги, дивни, мили ујко, врати! *(Плаче.)* Ти си добар, пожалићеш нас и вратићеш. Трпи ујко! Трпи!

ВОЈНИЦКИ *(вади из стола флашицу и пружа је Астрову):* На, узми! *(Соњи):* Него, треба што пре да радимо, што пре да нешто урадимо, иначе не могу... не могу...

СОЊА: Да, да, треба радити. Чим испратимо наше, сешћемо да радимо... *(Нервозно премешта акта на столу.)* Све смо запустили.

АСТРОВ *(ставља флашицу у торбу и закопчава кацише):* Сад могу на пут.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА *(улази):* Иване Петровичу, јесте ли ту? Ми одлазимо одмах. Идите по Александра, хоће нешто да вам каже.

СОЊА: Иди, ујка Вања. *(Узима Војничког испод руке.)* Хајдемо. Ти и тата морате се помирити. То је неопходно.

Соња и Војнички одлазе.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Ја одлазим. *(Пружа руку Астрову.)* Збогом.

АСТРОВ: Зар већ?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Коњи су упрегнути.

АСТРОВ: Збогом.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Данас сте ми обећали да ћете отићи одавде.

АСТРОВ: Знам. Одлазим одмах.

Пауза

Уплашили сте се? (*Узима је за руку.*) Зар је то тако страшно?

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Јесте.

АСТРОВ: А што не бисте остали? А? Сутра... у шумарску кућу...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Нећу... Већ сам одлучила. И гледам вас тако храбро зато што је одлучено да одемо... Само вас за једно молим: мислите лепше о мени. Желим да ме поштујете.

АСТРОВ: Ех! (*Нестрпљив гест.*) Останите, молим вас. Схватите, ви на овом свету немате шта да радите, немате никаквог циља у животу, немате чиме да ангажујете своју пажњу, и пре или касније ипак ћете се подати осећању, – то је неизбежно. Онда је боље да то не буде у Харкову или негде у Курску, већ овде, у крилу природе... Бар је поетично, чак је и јесен лепа... Овде имамо шумарску кућу, руиниране спахијске дворце, као код Тургењева...

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Како сте смешни... Љута сам на вас, али ипак сећају се са задовољством. Ви сте занимљив, оригиналан човек. Више се никада нећемо видети и зато, зашто да кријем? Ја сам се мало чак заљубила у вас. Па стегнимо једно другом руку и растанимо се као пријатељи. Помените ме по добру.

АСТРОВ (*рукује се*): Да, да идите. (*Размишља.*) Ви сте, изгледа, добра, душевна жена, али као да има нешто чудно у целом вашем бићу. Ето, дошли сте овамо с мужем, и сви који су овде радили, журили, стварали нешто, морали су да напусте своје послове и да се цело лето баве подагром вашег мужа и вама. Обоје, и ви и он, заразили сте све нас вашим нерадом. Ја сам се заљубио, целог месеца нисам ништа радио, а за то време људи су боловали, у мојим шумама, у младим

засадима сељаци су напасали стоку... Дакле, ма куда крочили ви и ваш муж, свуда уносите русвај... Ја се, наравно, шалим, али ипак чудно је што сам убеђен, кад би ви остали овде, настао би русвај. И ја би пропао, а и ви... би лоше прошли... Зато идите. *Finita la comedia.*

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*узима са његовог стола оловку и брзо ју крије*): Ову оловку узимам за успомену...

АСТРОВ: Некако је чудно... Познавали смо се и сад, изненада... никада се више нећемо видети. И тако је све на овом свету... Док још овде нема никог, док ујак Вања није ушао са букетом, дозволите... да вас пољубим... На разстанку... Могу ли? (*Љуби је у лице.*) Е па лепо!

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Желим вам свако добро. (*Осврне се.*) Ах, нека буде шта буде, једном у животу! (*Страсно га загрли и одмах се одвоје.*) Треба да путујем.

АСТРОВ: Идите што пре. Ако су кола стигла, онда идите.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА: Изгледа, неко долази овамо.

Обоје ослушкују.

АСТРОВ: *Finita.*

*Улазе Серебрјаков, Војници,
Марија Васиљевна с књигом, Тељегин и Соња.*

СЕРЕБРЈАКОВ (*Војницком*): Ко старо помене, очи му испале. После свега што се десило за ових неколико сати, толико сам преживео и толико размишљао да бих, мислим, могао написати за поуку потомству, цео трактат како треба живети. Радо примам твоје извињење и лично те молим да и ти мени опростиш. Збогом! (*Трипут се љуби са Војницким.*)

ВОЈНИЦКИ: Ти ћеш уредно примати онолико, колико си добијао раније. Све ће бити по старом.

Јелена Андрејевна грли Соњу.

СЕРЕБРЈАКОВ (*љуби руку Марији Васиљевној*):
Матам...

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА (*љубећи га*): Александре, снимите се опет и пошаљите ми фотографију. Ви знате колико сте ми драги.

ТЕЉЕГИН: Збогом, ваша екселенцијо! Не заборавите нас!

СЕРЕБРЈАКОВ (*пошто је пољубио ћерку*): Збогом... Збогом свима! (*Пружајући руку Астрову.*) Хвала вам за пријатно друштво... Ја поштујем ваше погледе, ваша усхићења, полет, али дозволите мени старцу да у свој опроштајни поздрав унесем једну примедбу: Треба радити, господо! Треба радити! (*Клања се свима.*) Желим вам свако добро! (*Одлази; за њим иду Марија Васиљевна и Соња.*)

ВОЈНИЦКИ (*страсно љуби руку Јелени Андрејевној*): Збогом... Опростите... Никада се више нећемо видети.

ЈЕЛЕНА АНДРЕЈЕВНА (*ганута*): Збогом, драги мој (*љуби га у чело и одлази*).

АСТРОВ (*Тељегину*): Обландо, реци да кола дођу и по мене.

ТЕЉЕГИН: Разумем, пријатељу. (*Одлази.*)

Остају само Астров и Војници.

АСТРОВ (*купи са стола боје и ставља их у кофер*): А што не идеш да их испратиш?

ВОЈНИЦКИ: Нека они путују... а ја... ја не могу. Тешко ми је. Треба што пре да се латим неког посла. Да радим, да радим! (*Сређује документа на столу.*)

Пауза Чују се прапорци.

АСТРОВ: Отишли су. Професор се сигурно радује. Сада га више ничим неће овамо домамити.

МАРИНА (*улази*): Отишли су. (*Седа у фотелу и плете чарапу.*)

СОЊА (*улази*): Отишли су. (*Брише очи.*) Дај боже да срећно стигну. (*Ујаку.*) Па, ујка Вања, хајде да радимо нешто...

ВОЈНИЦКИ: Да радимо, да радимо...

СОЊА: Одавно, одавно нисмо седели заједно за овим столом! (*Пали лампу на столу.*) Изгледа, нема мастила... (*Узима мастионицу прилази орману и налива мастило.*) А мени је жао што су отпутовали.

МАРИЈА ВАСИЉЕВНА (*улази полако*): Отишли су! (*Седа и уноси се у читање.*)

СОЊА (*седа за сто и прелистава благајничку књигу*): Ујка Вања, да напишемо пре свега рачуне. Све смо страшно запустили. Данас су нам поново тражили рачун. Пиши. Ти пиши један, а ја ћу други...

ВОЈНИЦКИ (*пише*): „Рачун господину...”

Обоје пишу ћутке.

МАРИНА (*зева*): Спава ми се.

АСТРОВ: Тишина. Шкрипе пера, цврчи цврчак. Топло, пријатно... Не иде ми се одавде.

Чују се прапорци.

Ево, долазе кола... Остаје, дакле, да се поздравим са вама, пријатељи моји, да се опростим са својим столом и... на пут! (*Слаже цртеже у корице.*)

МАРИНА: А што се журиш? Што не би остао?

АСТРОВ: Не могу.

ВОЈНИЦКИ (*пише*): „И од старог дуга остаје две рубље седамдесет пет копејки...”

Улази радник.

РАДНИК: Михаилу Лвовичу, кола су стигла.

АСТРОВ: Чуо сам. (*Пружа му лекарску торбу, кофер и корице.*) Ево узми ово. Пази да не изгужваш корице.

РАДНИК: Разумем. (*Одлази.*)

АСТРОВ: Е па, господо... (*Иде да се поздрави.*)

СОЊА: Када ћемо се видети?

АСТРОВ: Пре лета, вероватно, нећемо. У току зиме – тешко... Наравно, ако се нешто деси, јавите... доћићу. (*Рукује се.*) Хвала за хлеб и со, за љубав... једном

речи – за све. (*Прилази дадиљи и љуби је у косу.*)
Збогом, стара.

МАРИНА: И одлазиш тако, без чаја?

АСТРОВ: Не могу, дадо.

МАРИНА: А можда би вотке?

АСТРОВ (*неодлучно*): То може...

Марина одлази.

АСТРОВ (*после паузе*): Мој коњ нешто храмље. Приметио сам још јуче кад га је Петруша водио да га напоји.

ВОЈНИЦКИ: Треба га прековати.

АСТРОВ: Мораћу у Рождественском да навратим до ковача. Обавезно. (*Прилази карти Африке и посматра.*) А у тој Африци је сада сигурно ужасна врућина... Страхота!

ВОЈНИЦКИ: Вероватно јесте.

МАРИНА (*враћа се са послужавником, чашицом вотке и парчетом хлеба*): Послужи се.

Астров пије вотку.

МАРИНА: Наздравље, драги. (*Клања му се дубоко.*) А што не грицнеш мало хлеба.

АСТРОВ: Нећу, добро је и овако... А сад... желим вам све најбоље! (*Марини*): Не испраћај ме, дадо. Не треба.

Астров одлази; Соња иде за њим са свећом да га испрати; Марина седа у своју фотелју.

ВОЈНИЦКИ (*пише*): „Другог фебруара уља – двадесет фунти... шеснаестог фебруара, опет уља – двадесет фунти... Хељде...”

Пауза

Чују се прапорци.

МАРИНА: Отишао је.

Пауза

СОЊА (*враћа се, ставља свећу на сто*): Отишао је...
ВОЈНИЦКИ (*срачунао је на рачунаљци и записује*): Свега... петнаест рубаља... двадесет пет копејки...

Соња седа и пише.

МАРИНА (*зева*): Ох, грешни смо, грешни...

Тељегин улази на прстима, седа код врата и тихо штимује гитару.

ВОЈНИЦКИ (*Соњи, милујући је по коси*): Дете моје, како ми је тешко! Ох, кад би знали како ми је тешко!

СОЊА: Шта да радимо, треба живети!

Пауза

Живећемо, ујка Вања. Проживећемо дуги, дуги низ дана дугих вечери. Стрпљиво ћемо подносити искушења која нам пошаље судбина; радићемо за друге, и сад и у старости, без одмора и спокоја, а када нам дође судњи час, умрећемо покорно и тамо, на оном свету, казаћемо да смо патили, да смо плакали, да нам је живот био горак и бог ће нас пожалити; и ми ћемо ујко, мили ујко, угледати други живот... радостан, диван, узвишен, радоваћемо се и наше садашње муке гледаћемо ганути, са осмехом – и одморићемо се. Ја верујем, ујко, верујем ватрено, страшно... (*Клекне пред њим и наслони му главу на руке; уморним гласом.*) Одморићемо се!

Тељегин тихо свира на гитари.

Одморићемо се! Чућемо анђеле, видећемо небо осуто дијамантима, видећемо како свеукупно земаљско зло, све наше патње нестају у милосрђу што прожима цео свет... и биће нам живот миран, нежан, сладак као миловање. Ја верујем, верујем... (*Брише му марамицом сузе.*) Јадни, јадни ујка Вања, ти плачеш... (*Кроз сузе.*) Ти ниси знао за радости у животу, али причекај

ујка Вања, стрпи се, одморићемо се... Одморићемо се... (*Грли га.*) Одморићемо се!

Лупа ноћни чувар.

Тељегин тихо свира; Марија Васиљевна нешто записује на маргини брошуре; Марина плете чарапу.

СОЊА: Одморићемо се!

Полако се спушта завеса.

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Родио се 31. јануара 1860. године у Таганрогу, у трговачкој породици. Гимназију је завршио у родном месту, а медицине у Москви. По завршетку медицине бавио се лекарским позивом и интензивно писао, да би се касније бавио искључиво писањем. Још као гимназијалац, објављује по разним шалјивим листовима цртице, анегдоте и приче под псеудонимом „Антоша Чехонте“. Ове приче баве се углавном малограђанима и њиховим манама, руглу извргава глупост, осиноност и лаж.

Главна дела: драме *Галб, Ујка Вања, Три сестре, Вишњик*; приповетке *Камелеон, Дебели и танки, Кћи гордог Албиона, Маска, Злочинац, У кочијама, Говорити или ћутати* и друге; збирке хуморески *Мелпоменине бајке*, и *Шарене приче*; новеле *Кућа на спрат, Душица, Три године, Човек у футроли* и друге.

Извршио је значајан утицај на развој новелистике и драмске књижевности у свету.

Осећао је потребу да упознаје нове људе и средине. Зато је много путовао по Русији а затим и по Европи. Умро је 1904. године у Бадену (Немачка), а сахрањен у Москви.